

Интервју водио Слободан Кљакић

Ми треба да се модернизујемо изнутра, због себе и свог напретка; притисци ће учинити да се још више затворимо у себе. Доситеј, Вук, Стерија, Његош, Слободан Јовановић, Цвијић, Исидора, Андрић и многи други с њима, држали су корак са Европом, али увек и пре свега као родољуби. У Европу треба да уђемо као неко и нешто, а не као нико и ништа

ИЗМЕЋУ ИСТОКА И ЗАПАДА

Како се укључити у све већу породицу европских народа, а сачувати свој идентитет? Србија између Истока и Запада, Србија у Европи, али како, када, по коју цену? Шта добијамо и колико? Ова питања постављамо једни другима у преломним данима за нашу државу. Серијом текстова о овој многозначној теми и у разговорима са врхунским српским интелектуалцима покушавамо да сагледамо себе у политичком, економском, социјалном и културолошком смислу. Овога пута наш саговорник је **Милован Данојлић**, романописац, песник, преводилац...

Европа се уједињава у супранационалну заједницу. Значи ли то и формирање европске културе, европског културног идентитета?

Већ четврт века живим у западној Европи, али досад нисам приметио ни зачетке такве, наднационалне свести, па ни тежње ка њој. Владајуће начело је национални егоизам, додуше без ратних сукоба, и то је једини успех који је Европа, захваљујући великим националистима какви су били Де Гол и Аденауер, постигла. Гледао сам на телевизији француске сељацима како бацају живе овце у ватру зато што енглески увоз са Новог Зеланда обара цену њиховим стадима, а гледао сам и обрачун воћара и виноградара са

шпанским бресквама и винима – читаве камионе су превртали у јарак крај аутопута, ногама газећи урод пристигао са друге стране Пиринеја. Уједињује се велики капитал, углавном на штету радних маса, док се у Бриселу ујединила бирократска врхушка са задатком да олакшава проток робе и новца.

Што се тиче европске културе, ја сам о њој стекао прве јасније представе у нижим разредима гимназије, око 1950. у једној сиромашној српској варошици, где је у школи и у Општинској библиотеци и код оно мало образованих људи владало уверење да су Гете, Балзак, Данте, Пушкин и Шекспир, самим тим што припадају целом човечанству, и српски писци. Бојим се да код данашње европске младежи такве свести нема; срео сам знатан број младих Француза који за Шекспира и Гетеа нису чули.

Чиме се Европа у културном погледу разликује од других светских регија?

Извесном хуманистичком традицијом, од Грка и Латина до ренесансе, проповедањем толеранције од Еразма до Волтера, од Раблеа до Чехова и Расла, и успехом у пропагирању и наметању својих постигнућа, и својих гледања, захваљујући пре свега колонијалним освајањима.

Јудеохришћанска цивилизација, зачета у медитеранском басену, била је и остаје ефикаснија од значајних културних образаца Истока: однела је победу на технолошком плану, и наметнула се Русији, Кини и Индији, чак и Јапану, као модел.

Шта би у неком имагинарном музеју европског идентитета био допринос српске културе?

Због познатих историјских околности, допринос је скроман: средњовековни манастири, народне песме, Његош и Андрић, и још понеко, и још понешто. Народ је развио и сачувао један веома леп језик који се данас загађује. У модерном добу смо показали способност праћења светских токова, али се нисмо прославили као крчиоци нових путева: заостајемо за Мађарима, Румунима, Грцима, чак и за Бугарима, или Чесима, које, не знам с којим правом, гледамо с висине. То, кад се упоредимо са мањима, по нашој мери...

Каква је слика Србије у Француској, у којој живите и радите?

Французе не одликује велика заинтересованост за друге народе, географија им је слаба тачка, а о нама су, за време Титове Југославије, заборавили и оно мало што су у Првом светском рату на брзину били научили. Прва обавештења, у новије време, стекли су пратећи клеветничку кампању током деведесетих година, па и то сад почињу заборављати. Многи и не знају да су учествовали у бомбардовању 1999, или не желе за то да знају, рекао бих да се тиме не поносе. Косово им је представљено као српска колонија коју је освојио Милошевић, па кад су они изгубили Алжир, што не бисмо и ми Космет. Обичан Француз гаји дубоко неповерење према својој штампи. Против нас се дигла хистерична париска интелигенција, на чију је склоност ка давању лекција целом свету са гађењем указивао Томас Ман. То је посебан друштвени слој који нема везе са животом, ни са сопственим народом, па је похитао да на нама увежбава своја апстрактна напредна уверења. У тим круговима слика се није битно променила. Људи су, иначе, закупљени својим бригама, живот у Француској је све тежи, па о нама немају времена да мисле.

Иначе, годинама у Француској излази месечник *Балканске вести*, који уређује познати новинар Луј Далмас. Тај нас часопис из броја у број доследно и витешки брани. Луј Далмас није удостојен никаквог српског одликовања, неку другу врсту пажње да не помињем...

Јесу ли у праву они који тврде да је етос српског народа прожет углавном предмодерним вредностима и да се зато налази у опозицији према „европском духу”?

Можда је то тачно, па шта онда? Треба ли да нас модернизују бомбардовањем, санкцијама, претњама, уценама, отмицом дела националне територије? Шта је „европски дух”? Католичка дволичност и протестантска успешност у вођењу бизниса? Зар тај дух не одређује и источни, православни део континента? Ми треба да се модернизујемо изнутра, због себе и свог напретка; притисци ће учинити да се још више затворимо у себе. Доситеј, Вук, Стерија, Његош, Слободан Јовановић, Цвијић, Исидора, Андрић и многи други с њима, држали су корак са Европом, али увек и пре свега као родољуби. У Европу треба да уђемо као неко и нешто, а не као нико и ништа.

Хоћете да кажете да Србија не може на европски пут без самопоштована?

Разуме се да не може. Своје самопоштовање, последњих година, она брани заклетвом датом на Косову. Иначе, наше чланство у Европској унији, које се обећава у блиској будућности, јесте обична политичка фикција, да не речем подвала; у најбољем случају, детињаста утопија, веома слична оној коју су ширили комунисти. Они су, ипак, били уздржанији, нису давали чврсто утврђене рокове за улазак у друштво изобиља и опште среће.

Шалу на страну, нашу јавност треба подсетити на неке елементарне чињенице. Европа се препунила, њене установе су на климавим ногама, њен је устав скрпљен од остатака одбаченог предлога и у следећих петнаестак година она не жели никакво проширивање. Шири се НАТО, а Европа даје празна обећања. Начињена је једна анкета, међу грађанима разних земаља Уније, о томе које би земље желели да виде у свом друштву. Од десетак предложених, на првом месту је Швајцарска, на другом Норвешка, Хрватска је негде у средини, Бошњаци су у другом делу табеле, последња је Турска, а претпоследња Србија. То је истина о Европи и о нашем положају у њој, остало су пусте наде и пригодне лагарије.

Одрицање од Косова нам неће донети никакве користи, ни сада ни у будућности, а штета ће бити ненадокнадива, у сваком погледу. Политички, Европа је америчка колонија, у Бриселу извршавају оно што им нареди „Велики брат”. Па кад је тако, ми треба да преговарамо директно са оним ко држи конце у рукама, од Европе у том смислу нема никакве вајде. Ко хоће да тргује и да улаже, у своју па и у нашу корист, врата су му широм отворена. Трговина, која је у вези са политиком, није у „европском духу”. Или јесте? Можда нисам у току?

Преводите с неколико језика. Да ли током рада, привремено, постајете помало Енглеz, Француз, Рус?

Као што видите и ја сам, у прихватању културних тековина, био настројен мондијалистички. Од марта 1999. сам се охладдио. Осим Тајмсовог књижевног додатка, ниједне новине не узимам више у руке. Што се тиче идентификације, трудио сам се да упознам Ирску, Русију, Француску, Америку, Енглеску и Шпанију, да бих боље разумео Јејтса, Бродског, Бодлера и Клодела, Паунда и Хименеса. Давао сам им све што сам имао, срећан што ће пропевати на мом језику. Нисам постао Француз ни после добијања француског држављанства, али сам Бодлера и Селина увек осећао као старију браћу. Верујем да би у пролеће 1999. били на нашој страни.

Објавили сте много книга за децу. Видите ли на хоризонту будућности свет у коме су она срећна, или свет још бездушнији од данашњег?

Откако постоји, све иде у наопаком правцу, или, како рече један француски историчар, „све је увек ишло врло лоше”. Ми, Срби, светску гадост, у овом часу, осећамо с посебном жестином. Свет одувек пропада, али још није пропао. Верујем да ће живот, по ко зна који пут, победити. Не треба бринути о онима који долазе; потрудимо се да ми, одлазећи, одемо достојанствено.

[објављено: 22/03/2008, Политика]